

Ekonomi priporočajo znižanje vladnih stroškov

Orisali so program glede pobiranja inflacije. Predsednik Truman bo predložil proračun kongresu

Washington, D. C., 12. jan.—Drastično znižanje vladnih stroškov kot sredstvo za pobiranje inflacije je priporočalo 53 vodilnih ameriških ekonomov. Skoraj vsi so vseučilišni profesorji in člani odbora, ki je bil ustanovljen pred trinajstimi leti v New Yorku.

V posebni izjavi so ekonomski opozorili Trumanovo administracijo na kritično situacijo na ekonomski fronti. Naglasili so, da bo Amerika zabredla v resno krizo, če ne bo vlada znižala stroškov in storila korakov za ustavitve navijanja cen.

Predsednik odbora je Benjamin M. Anderson, profesor ekonomije na državni univerzi v Californiji, podpredsednik pa Walter E. Spahr, finančni veščak in profesor na newyorški univerzi. V izjavi so orisali program za pobiranje inflacije. Ta določa med drugim:

Drastično znižanje vladnih stroškov, federalnih davkov in dolga.

Omejitev gradnje javnih projektov z izjemo onih nujnostnega značaja.

Kongres naj vzpostavi zlati standard in revidira denarne zakone.

Povečanje produkcije v vseh industrijah in omejitev kreditov.

Odpravo federalnih subvencij in restavriranje ravnovesja med mezdami in cenami.

Omejitev trošenja denarja ameriških davkoplačevalcev v zunanjih državah na podlagi Marshallovega načrta.

Člani odbora so v svoji izjavi poudarili, da Marshallov načrt ne bo dosegel svojega namena, ki je ekonomsko okrevanje in rehabilitacija šestnajstih držav v zapadni Evropi. Načrt predvideva potrošnjo sedemdeset milijard dolarjev v teh državah v prihodnjih štirih letih.

Predsednik Truman bo danes predložil proračun kongresu. Doznan je, da bo pozval kongres, naj sankcionira potrošnjo \$40,000,000,000 v prihodnjem fiskalnem letu. V svoji poslanici kongresu, ko se je pestal na za-

sedanju zadnji torek, je Truman priporočal znižanje davka onim, ki imajo nizke dohodke, in na-ložitev dodatnega davka industrijskim korporacijam.

Republikanci, ki imajo večino v obeh kongresnih zbornicah, so naznanili, da ne bodo upoštevali Trumanovih priporočil. Napoved je, da bo ekonomska poslanica, katero bo predsednik naslovil kongresu v sredo, rezultirala v postritvi trenja med administracijo in republikanci.

Truman je podpisal republikanski protinflacijski načrt, ki je bil sprejet na izrednem zasedanju kongresa. Takrat je dejal, da je pomankljiv in da bo zahteval osvojitve drugega programa za pobiranje inflacije. Pričakuje se, da bo Truman obnovil pritisk na kongres, naj vzpostavi kontrolo cen.

Senator bo razkril rekorde

Njegova žena udeležena v spekulacijah

Washington, D. C., 12. jan.—Senator Thomas, demokrat iz Oklahome, je dal zagotovilo, da bo razkril vse osebne rekorde o spekulacijah na žitnih borzih in investicijah, da bo lahko dokazal, da ni dobil "notranjih informacij" in delal profitov.

Senator Ferguson, republikanec iz Michigana in načelnik pododseka, ki vodi preiskavo spekulacij, je dejal, da je sprejel Thomasovo ponudbo. Thomas je dejal, da ni gotov, ali je bila njegova žena udeležena v spekulacijah. Njeno ime je bilo v seznamu spekulantov, katerega je objavil poljedelski departement.

Ferguson je dejal, da bo poslal posebnega preiskovalca v Thomasov urad, da bo dobil rekorde. Dostavil je, da bi morali tudi drugi člani kongresa slediti Thomasu in razkriti rekorde, ako so bili udeleženi v spekulacijah.

PROTIDELAVSKI ZAKONI V JUŽNIH DRŽAVAH OVIRAJO UNIJSKI RAZMAH

Washington. — (FP) — Odgovor na vprašanje, zakaj imajo delavske unije težave pri organiziranju delavcev na jugu, je v tem, ker večina južnih držav nasprotuje unijam. Samo tri izmed 13 južnih držav nimajo protidelavskih zakonov.

Tri južne države, ki nimajo regulacij glede delavskih unij, so Kentucky, Oklahome in Južna Karolina. Na drugi strani pa so na jugu tri države, ki priznavajo delavcem pravico do organiziranja in kolektivnega pogajanja. Te so Alabama, Kentucky in Florida, toda zakon države Alabame daje delodajalcu enako pravico, da ne pristane na pogajanja, ako noče.

Louisiana je edina južna država, ki prepoveduje prisilne kontrakte, medtem ko sedem južnih držav prepoveduje izvajanje črne liste proti delavcem. Te so Alabama, Arkansas, Severna Karolina, Florida, Oklahome, Texas in Virginija.

Mississippi je edina južna država, ki je brez državnega delavskega departementa. Hkrati je tudi edina država, ki nima delavskega kompenzacijskega zakona. Poleg držav Arkansas,

obeh Karolin, Virginije, Tennessee, Texasa in Oklahome, ima država Mississippi svoj brezposelnostni sistem izven delavskega departementa. Državi Florida in Mississippi nimata zakona, ki bi zahteval od delodajalcev, da morajo delavcem plačevati mezde polmesečno ali mesečno.

Dalje ni nobenega zakona glede izravnavanja industrijskih sporov v Mississippiju, Virginiji, Floridi, Tennesseju in Texasu.

Samo državi Oklahome in Louisiani imata svoje zakone, ki omejujejo sodnijske prepovedi v industrijskih sporih, medtem ko državi Arkansas in Florida, protektirata stavekaze z ustavnimi dodatki.

Sestero južnih držav prepoveduje, zaprti delavnice. Te so Arkansas, Georgija, Severna Karolina, Tennessee, Texas in Virginija. Osem držav — Alabama, Arkansas, Florida, Georgija, Louisiana, Mississippi, Texas in Virginija — ima stroge zakone za reguliranje stavk, piktiranja in organizacijskih kampanj. V večini južnih držav smejo otroci s 14. letom starosti delati v tovarnah.

Sodnik zavrnil peticijo kompanije

Uradniki unije obdolženi zarote

Chicago. — Sodnik Frank M. Padden je zavrnil peticijo William F. Chiniquy Co., ki izdeluje ženske klobuke, naj izda injunkcijo proti United Hatters, Cap & Millinery Workers ADF, kakor tudi proti uradnikom unije. Med drugimi uradniki sta bila omenjena Max Zaritsky, predsednik unije, in Albert Weisbord, reprezentant unije.

Kompanija je obdolžila uradnike unije zarote z namenom ustrahovanja njenih delavcev in delav. Trdila je, da jo unija blati v pismih in letakih, katere pošilja delavcem. Unija je naslovila peticijo federalnemu delavskemu odboru z apelom, naj odredi volitve med delavci, pri katerih naj bi odločili, ali naj jih unija reprezentira pri kolektivnih pogajanjih.

Joseph M. Jacobs, odvetnik unije, je dejal, da akcije unije ščitijo provizije državne in federalne ustave, ki garantirajo svobodo govora in tiska. Kompanija si prisvaja pravico do cenzure pism in letakov, ki razkrivajo dejstva v sporu med njo in unijo.

Sodnik Padden je odločil v prilog uniji z zavrnjenjem peticije kompanije za izdajanje injunkcije. Naglasil je, da zakon države Illinois in federalna ustava ne dovoljujejo kršenja svobode govora in tiska.

Kompanija in njeni odvetniki se boje, da bo unija zmagala pri volitvah. To pojasnjuje, zakaj je skušala dobiti injunkcijo proti uniji. Kompanija je pripravljena potrositi tisoče dolarjev v prizadevanjih, da se delavci in delavke ne bi organizirale.

Indokina ne bo dobila autonomije

Pariz, 12. jan.—Vlada premierja Roberta Schumana je zavrnila poziv, naj podeli autonomijo Indokini. Domačini se že dolgo borijo za odcepitev Indokine od francoskega imperija. Francoske čete zatirajo gibanje za neodvisnost Indokine.

PRITISK NA GRČIJO ZA DISTRI- BUCIJO BLAGA

Živila in druge potrebščine v skladiščih

VLADA ZANEMARILA DOLŽNOST

Atena, Grčija, 12. jan.—Ameriška pomožna misija, katere načelnik je Dwight Griswold, je začela pritiskati na monarhistično vlado v Atenah za distribucijo živil in drugih potrebščin, katere je Grčija dobila od pomožne organizacije Združenih narodov UNRRA od leta 1945. Živila in potrebščine predstavljajo vrednost čez \$50,000,000 in so v skladiščih v pristaniščih mestih.

V dobi od 1. novembra do 15. decembra lanskega leta so bili razdeljeni čevlji in obleke v vrednosti \$5,684,000. Ameriška pomožna misija ne more dobiti točnih podatkov od atenske vlade glede količin blaga v skladiščih. Griswold jo je sedaj obdolžil zanemarjanja dolžnosti.

Poročilo pravi, da se blago, katerega Grčija dobiva na podlagi ameriškega pomožnega programa, kopiči v skladiščih. Atenska vlada trdi, da nima prevoznih sredstev za razpečevanje živil in drugega blaga med prebivalce.

Samo obleka v skladiščih predstavlja vrednost čez tri milijone dolarjev. V skladiščih so poleg živil kemikalije, zdravila, bombaž, volna, usnje in drugi materiali.

Griswold je dejal, da ameriška misija ni razpečevalna agentura. Živila in druge potrebščine, katere je Grčija dobila od UNRRA, so lastnina atenske vlade.

Trdi se, da se blago od UNRRA prodaja na črni tržišči in da operatorji tržišč delajo velike profite. Del profitov se steka v blagajno monarhistične vlade.

Dočim se živila in druge potrebščine kvari v skladiščih, ljudje stradajo. Opazovalci trdijo, da je za situacijo odgovorna grška birokracija.

Arabske sile v Palestini ojačane

Britske čete zastražile cesto

Jeruzalem, Palestina, 12. jan.—Nadaljnje grupe arabskih gerilcev so dospеле v Palestino iz Sirije. Udeležene so v bitki z židi v naselbini Mekor Hiam. Arabci so napadli židovsko naselbino Ramat Rachel med Jeruzalemom in Betlehemom. Več židov in Arabcev je bilo ubitih in ranjenih. Bomba je razdejala arabsko poslopje v Romem, predmestju Jeruzalema.

Poročilo iz Nablusa, arabskega mesta, pravi, da se arabski gerilci vežbajo v palestinskih hribih v bližini Sirije. Poveljstvo arabskih oboroženih sil je naznanilo, da se je 20,000 mladih Arabcev prijavilo za službo v arabski armadi.

Britske čete so zastražile cesto med Nablusom in Jeninom po naznanilu, da se Arabci pripravljajo za napade na židovske naselbine. Arabci so pretrgali telefonsko zvezo med mestoma.

Teheran, Iran, 12. jan.—Več tisoč muslimanov se je udeležilo protizidovskih demonstracij v tem mestu. Seyd Abolghassen, vodja muslimanov, je izdal poziv na "sveto" vojno proti židom v Palestini.

Potniški vlak skočil iz tira

Pidcock, Ga., 12. jan.—Potniški vlak, ki je bil na poti iz Chica go v Miami, Fla., je skočil iz tira v bližini tega mesta. Štirinajst potnikov, med temi dva Čikažana, je bilo ranjenih. Vsi ranjeni so bili odvedeni v bolnišnico.

Senator napovedal odmerjanje mesa

Washington, D. C., 12. jan.—Senator Sparkman, demokrat iz Alabame, je napovedal, da bo kongres dal predsedniku Trumanu oblast glede odmerjanja mesa, ker se zaloge naglo črpajo. Zaslisanje o odmerjanju mesa in drugih živil se bo kmalu pričelo pred senatnim odsekom.

Napadi na ameriške uradnike v nemških listih

Obdolžili so jih kršenja v Potsdamu sklenjenega dogovora. Stavke v ameriški okupacijski coni

Berlin, 12. jan.—Nemški listi, ki izhajajo v ruski okupacijski coni, so objavili članke z napadi na ameriške in britske uradnike. Obdolžili so jih, da hočejo razkosati Nemčijo in ustanoviti separatno vlado v zapadni Nemčiji.

Napadi so sledili formiranju nemške ekonomske administracije v Frankfurtu za skupno ameriško-britsko okupacijsko cono. Listi so napovedali, da bo ustanovitev administracije povzročila oster konflikt na seji članov zavezniškega sveta za kontrolo Nemčije. Poročilo trdi, da bo večina ameriških uradnikov zapustila Berlin in odšla v Frankfurt.

List Taegliche Rundschau je obdolžil ameriške in britske uradnike kršenja dogovora, ki je bil sklenjen na konferenci velike trojice v Potsdamu. S tem dogovorom sta se Amerika in Velika Britanija obvezali, da ne bosta ustanovili separatne vlade v zapadni Nemčiji. List trdi, da je formiranje ekonomske administracije v Frankfurtu kršenje sklenjenega dogovora.

Drugi nemški listi v ruski coni pišejo, da sovjeti vidijo v ustanovitvi administracije v Frankfurtu ameriško-britsko zaroto. Skovala sta jo general Lucius D. Clay, načelnik ameriške vojaške vlade, in general Brian Robertson, načelnik britske vojaške vlade, v smislu navodil ameriškega državnega tajnika Marshalla in britskega zunanjega ministra Bevinja. Clay je naznanil, da bo poročal o akciji članom zavezniškega sveta za kontrolo Nemčije, ko se bodo sestali na seji v Berlinu.

Nemški listi niso razkrili, kakšno stališče bodo zavzeli Rusi. Vzhodna Nemčija je pod rusko okupacijo. Maršal Vasilij D. Sokolovski, sovjetski vojaški governor, in člani njegovega štaba so odpotovali v Moskvo po polomu konference zunanjih ministrov štirih velesil v Londonu. Tam se posvetujejo s premierjem Stalinom, zunanjim mini-

strom Molotovom in drugimi voditelji.

General Clay je izjavil, da administracija v Frankfurtu ne bo jedro vlade v zapadni Nemčiji. Vse njene akcije bodo podvržene pregledu ameriških in britskih okupacijskih oblasti. Dalje je rekel, da bo zapadna Nemčija igrala važno vlogo v razvoju ekonomskega sistema v zapadni Evropi na podlagi Marshallovega načrta.

Stavke v ameriški okupacijski coni se nadaljujejo. Nekatere tovarne so morale ustaviti obrat. Nemški delavci v tej coni so se pridružili rudarjem v Porurju, ki so oklicali stavko v znak protesta, ker je bila njihova zahteva za zvišanje odmerkov živil zavrnjena.

Domače vesti

Nova grobova v Illinoisu

Nokomis, Ill.—Dne 5. jan. je umrl Ludwig Lenich, član društva 209 SNPJ. Smrt ga je doletela v Ranshofenu, Avstrija, kjer je sužil v ameriški okupacijski armadi. Podrobnosti o njegovi smrti še niso znane. Star je bil 20 let, rojen v Hillsboru, Ill., pri vojakih kot prostovoljec od 1945. V Hillsboru zapuša starše Anne in Martina Lenich ter sestro Claro, v Peoriji pa brata Martina, vsi člani SNPJ.

Canton, Ill.—Dne 28. dec. je v bolnišnici umrla Mary Delost, stara 68 let, doma iz Vrbovkega. Tukaj zapuša hčer in tri sinove. Mož ji je umrl leta 1931. V Cantonu je živela 35 let in bila zvesta članica društva 80 SNPJ. Članstvo izreka preostalim iskreno sožalje.

Nov grob na zapadu

Rock Springs, Wyo.—Dne 6. jan. je umrl Jakob Valčić, star 75 let, doma iz Vač pri Litlji, v Ameriki 42 let. Podlegel je na duhu, za katero je bolehal pol drugo leto. Tukaj zapuša ženo, štiri sinove in hčer, brata v Illinoisu in sestro v starem kraju.

VZROKI DRAGINJE IN INFLACIJE RAZJASNJENI V KNJIŽICI CIO

Washington. — (FP) — Politični odsek CIO je baškar izdal zanimiv pamflet v obširni nakladi, v katerem so obrazloženi vzroki druginje. Knjižica je tiskana na 40 straneh in vsebuje zanimive podatke o cenah.

Naslov knjižice je "Prices", glavni predmet pa je boj proti visokim cenam, ki se lahko izvojuje v trgovinah in z glasovnico na volišču. V knjižici je vključen fiktiven in dokumentiran pregled razmer, ki so vodile v sedanjo inflacijo, z opozorilom na važnost letošnje volilne kampanje.

Knjižica je priročna za povprečnega čitatelja, kjer vsebuje podatke, ki bazirajo na dejstvih, namreč na dejstvih, ki so neposredno privedli v visoko druginjo in inflacijo. Glavni krivci tega so veliki profiti privatnih interesov.

V knjižici je napovedano, da je v maju leta 1946, pred odpravo kontrole cen, povprečni tovarniški delavec v 15 minutah zaslužil za funt prašičje pečenke, dočim je v maju leta 1947 moral delati 25 minut za enako količino mesa.

Knjižica poudarja, da je apetit za profiti eden izmed štirih vzrokov visokih cen. V zadnjih

treh letih so korporacije imele 30 milijard dolarjev dobička po odbitku davkov. Koliko je \$8 milijard? Za to vsoto se bi sgradiło 3,600,000 hiš po \$10,000 vrednosti vsaka. To je več kot vsi stroški za preživljanje vseh prebivalcev Združenih držav po cenah, ki so bile v veljavi lani. Nadalje knjižica primerja stanje v avtni industriji, cene moškim srajcem in avtomobilih. Leta 1940 je povprečen avtomobilski delavec zaslužil 95c na uro, dočim je lanskega avgusta zaslužil \$1.50 na uro. Ampak leta 1940 je lahko kupil cenen avto za \$660, medtem ko so lani avtne družbe povisale cene avtomobila iste vrednosti na \$1,211.

Zveza tovarnarjev je leta 1946 vodila zavajalno kampanjo proti kontroli cen. Nazadnjaški kongres ji je prisluhnil in kontrolo cen ubil. Cene živilom so poskočile 32 odstotkov. Leta 1939 je povprečna oseba potrošila \$118 za živila, leta 1946 \$200, v drugem četrtletju lani pa so jo stala \$200.

Knjižica urgira delavce, naj se upro visokim cenam v trgovinah; glavni boj pa se mora osredotočiti na volitve, da se porazijo vsi nazadnjaški kongresniki in senatorji.

"Free enterprizerji" pričakujejo, da bodo v letu 1948 imeli še večje profite kakor lani. To pomeni, da bo druginja še večja.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne drave (aven Chicago) in Kanado \$2.00
na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice
Cook Co. \$2.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year,
foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. Rokopisi dopisov in nemarčnih
čankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
2557 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Na Balkanu se jasni

Zadnjih sto let je Balkan slovel v zapadnem svetu kot sod smodnika. Praviše, naj bi bil, da je bil gnezdo mednarodnih intrig, kakor je danes vse bližnje v Turčijo in Grčijo vred. K temu centru intrig lahko dodamo še zapadno Evropo, ki se po zaslugi ameriške zunanje politike, soneče na dolarski diplomaciji in Trumanovi doktrini, naglo "balkanizira"—na Balkanu pravijo, da se zapadna Evropa "afrikanizira".

Naj bo že eno ali drugo, dejstvo vsekakor je, da se danes na Balkanu jasni in svita in čisti in koraka v novo smer življenja in prijateljskega sožitja tamkajšnjih narodov, medtem ko zapadna Evropa bolj in bolj postaja žarišče mednarodnih intrig in drugih sodobnih kapitalističnih in imperialističnih bolezni. Kar je bil večeraj Balkan, to je danes zapadna Evropa. Tudi famozni sod smodnika se je preselil na zapad. To pravimo kljub grški situaciji, ki je nasičena z dinamitom.

Eden izmed dokazov, da se na Balkanu jasni in čisti, je v tem, da so od tam izginila vsa monarhistična gnezda, ki so bila dolga desetletja in stoletja glavna središča intrig, domačih in mednarodnih, kakor tudi reakcije, izkoriščanja, ignorance in izsesavanja ter tlačanja preprostega ljudstva. S temi monarhističnimi gnezdi je bila tesno povezana tudi cerkev, ki je uživala vse privilegije in bila država v državi, čestokrat tudi država nad državo. Obe srednjeveški instituciji sta skozi dolga stoletja delali roka v roki.

Rezultat vsega tega je bil, da so vladajoči sloji z duhovščino vred, posebno pa višji kler, živeli v orientalskem bogastvu in razkošju, preprosto ljudstvo pa v veliki bedi in siromaštvu in nevednosti, ki je mati vsega vraževerstva. Vsa ta vladajoča gospoda je bila v novejši dobi tudi na razpolago zapadnim imperialistom in kapitalistom, ki so proti koncu zadnjega stoletja začeli prodirati tudi na Balkan, da iz njega izveljejo čim več bogastva. Ker je zdaj vsega tega konec, zato tudi toliko rohnjenja in klevetanja in groženj proti novemu Balkanu in vzhodni Evropi.

Zadnje dni smo bili priča padcu zadnje dinastije na Balkanu—izven Grčije. Kakor je bilo pričakovati, se je sesula rumunska dinastija z odstopom 26-letnega kralja Mihajla. Izmed vseh evropskih dinastij je bila rumunska najbolj korumpirana in srednjeveška. In sicer je bila tako korumpirana, da je s svojo korupcijo okužila vso deželo, ves državni ustroj in vse politične stranke. Ta korupcija je bila na svojem vršku med prvo in drugi svetovno vojno za časa Karlove vladavine, očeta zadnjega kralja Mihajla, ki je zadnja leta s svojo ljubico Magdo Dupescejevo preživel v največjem razkošju v Mehiki in Braziliji, zdaj pa se menda nahajata na Portugalskem. Pred svojim prostovoljnim odhodom s prestola pred desetim leti si je kralj Karol nagromadil velikanskega bogastva "by hook or crook"—večinoma s korupcijo in sleparijo. Ta korupcija je bila po Karlovem odstopu sijajno opisana v seriji člankov v Chicago Daily Newsu po novinarju Carolu Benderju.

Rumunski kraljevski režim se je potem prodal Hitlerju, kakor so se prodali razen par izjem tudi vsi drugi evropski režimi pa bili monarhistični ali republiški. Fazizem se je sicer razvil v Rumuniji že pod Karlovim režimom in izgledil pot Hitlerju. Istovestno se je bil razvil tudi v Jugoslaviji in Bolgariji, Grčiji in Ogrski kakor tudi Poljska pa so imele že prej svoje fašistične režime.

Ko so ruske armade prodrle in osvobodile Rumunijo ter ustale nov režim, se je marsikdo čudil, zakaj niso takoj strnoglavlili monarhije, ki je bila legla tako velikega zla. Vzrok je bil v tem, ker v Rumuniji skoraj ni bilo nobenega antimonarhističnega, in sicer niti med "levičarji". V Rumuniji sploh ni bilo stranke ali skupine, ki bi ne bila stoprocentno vdinjana korumpirani monarhiji. Zato so bile korumpirane in v službi reakcije ter tujega kapitala tudi vse stranke. Constantine Popules je zapisal v reviji Nation, da so Rusi našli v Rumuniji komaj dva poštna socialisti in tri poštna komuniste, v vrstah buržvaznih strank pa niti enega poštnega voditelja.

Ker je bila monarhija na eni strani tako globoko vkoreninjena, na drugi strani pa je bilo treba iskati poštnih in značajnih voditeljev z veliko žarnico ob belem dnevu, zato je šel socialisti preobrat v Rumuniji tudi tako počasi naprej po osvoboditvi. Toda duh socialne revolucije, ki je na pohodu v vsej vzhodni Evropi in na Balkanu, je končno zajel tudi Rumunijo, sicer še ne s tako dinamiko kot sosedne države, vendar pa v dovolj velikem obsegu, da je mladi kralj sklenil, da si ne bo mesta za monarhijo. V koliko je bila tista njegova izjava svobodna in v koliko izsiljena po Grozovi vladavi, bomo morda izvedeli v bližnji bodočnosti. Vsaj ameriški tisk je ob času Mihajlove selitve v Švico pisal, da bo odstopil kralj podal "senzacijsko" izjavo. Do zdaj, ko pišemo te vrstice, tega še ni storil.

V istem tisku smo tudi čitali, da je Mihajl zapustil Rumunijo skoraj popolnoma "suh". Za svoje potne stroške je moral baje prodati vino iz svojih kraljevskih kleti. Pri tem je čudno to, da je ta "siromašni" kralj vzel s sabo tako veliko spremstvo—celo krdele služabnikov in žlahte, ki je napolnila cel vlak. Gotovo je to, da se siromašni ljudje ne vozijo z zasebnimi vlaki. Tudi se nam zdi, da bo ta monarhistična drhal razkošno živel v Švici ali kjer koli se bo že nastanila. Sploh pa se lahko Mihajl obrne na svojega bogatega očeta, kajti on gotovo še ni zapravil vseh milijonov, katere si je bil nakopičil z brezmejno korupcijo in sleparstvom ter jih poslal "na varno" v tujino—v Anglijo in Ameriko.

Tako je izven Grčije izginila z Balkana zadnja monarhija. Brez dvoma vlad svetovskega in jugoslovanskega vpliva, ki se zajeda v Rumunijo vsak s svoje strani in dramita široke ljudske mase iz usodne ignorance in praznoverja ter jo usmerjajo na pot novega življenja. Sicer bo najbrže vzel še precej let predno se bo

Pisma in prošnje iz stare domovine

Cleveland, O.—Pred kratkim sem prejel iz Slovenije 12 pism v enem dnevu. Do mojega naslova so prišle razne osebe preko Slovenskega poročevalca, ker je v njem objavila Cankarjeva ustanova razglas, da je pripravljena darovati raznim čitateljem deset kompletnih garnitur oz. setov Cankarjevega glasnika. Pod razglasom je bil naveden moj naslov in tako so se razne osebe obrnile name z različnimi prošnjami in polzvedbami za sorodniki.

Nekaterim sem že ugodil, z nekaj prošnjami pa se obračam do naših rojakov, če bi hoteli pomagati prizadetim osebam. Pomniti moramo, da so mnogi v domovini res veliki reveži, zlasti tisti, ki nimajo nikogar v Ameriki. Danes v Jugoslaviji grade na veliko in obnavljajo porušeno domovino, kar pomeni, da bo vzel še precej časa, predno bodo producirali dovolj potrebščin za vse.

Tu objavljam v izčrpu nekaj teh pism; družina Zamuda piše: "Po naključju smo izvedeli za Vaš naslov. Marsikdo dobi paket iz Amerike in tedaj zavlađa velika sreča. Tudi mi bi bili presrečni, če bi dobili kakšen dar od svojcev, a žalibog nimamo človeka v tujini, da bi se spomnil na nas. Obračamo se na Vas s prošnjo, če bi se kdaj nas ugnili z kakšno staro obleko, čevlji ali s čim drugim. Naslov: Družina Zamuda, Okoliš č. št. 115, pošta Vojnik pri Celju, Slovenija."

Poročnik-invalid Drago Črček piše: "Dragi tovariš!—Moj prijatelj, ki se je nedavno vrnil iz Amerike, mi je dal Tvoj naslov, ko sem ga prosil, naj mi imenuje človeka v Ameriki, ki bi bil pripravljen pomagati družini slovenskega partizana do rodbinske sreče, do zdravja naše mame. V kratkih besedah naj Ti razložim, česa Te prosim. Najprvo pa nekaj besed o meni, da boš vedel kdo sem.

Leta 1941 sem se združil s prvimi, ki so se uprli okupatorju. Ne bom opisoval partizanskega življenja, samo toliko Ti za sedaj povem, da sem bil trikrat težko ranjen, zadnjič 2. avgusta 1943, od takrat sem 100% invalid.

Moja žena Dorica je bila z obema otrokoma internirana v Nemčiji in se je vrnila šele po osvoboditvi. Prinesla pa je s seboj odprto tuberkulozo. Po 11-mesečnem zdravljenju za tuberkulozo na Golniku, kjer je bila operirana na levi strani pljuč, se je vrnila domov. Na desni strani je ne morejo operirati, ker je po prvi operaciji izgubila preveč kapacitete. Edina njena rešitev bi bile injekcije s streptomycinom, a cena teh je za invalidske prejemke nedosegljiva.

Moja prošnja do Tebe, dragi tovariš v Ameriki, je ta: prosim Te, skušaj mi dobiti 15 gramov streptomicina-injekcij in jih pošlji po avijonski pošti. Vse moja družina Ti bo do smrti hvaležna. Naslov: Drago Črček, Jenkova 12, Ljubljana, Jugoslavija."

Naj omenim, da je Črček rojen v Metliki; priloženo je poslal posebno izkazilo, ki pravi, da je popoln invalid. Takoj sem šel v lekarno in vprašal, koliko bi stale ta zdravila. 15 gramov stane \$77, poštnina z avijonom pa od \$3 do \$10. Tu v Clevelandu sem že pričel kolektirati za ta zdravila in imam že \$25, torej bom skušal denar skupaj spraviti.

Prav tako sem prejel prošnjo od nekega upokojenega odvetniškega uradnika z imenom Franci Vido. Piše, da bi bil zelo hvaležen, če mu bi kdo poslal kakšno ponošeno obleko, perilo ali obuvale. Njegov naslov: Franci Vido, Predovičeva ulica 38, Ljubljana, Jugoslavija.

Rumunija spremenila v ljudsko demokracijo, toda nobenega dvoma ni, da se nahaja na tej poti. Valed tega se je morala tudi ostreiti gnile monarhije. Svojo republiko je proglasila komaj par tednov po sklenitvi dalekosežnega prijateljskega in obrambnega pakta z novo Jugoslavijo. Izgleda, da je bil prav ta pakt v veliki meri tisti faktor, ki je končno dal brco gnili rumunski monarhiji.

Glasovi iz naših naselbin

V New Yorku je zastavkalo čez 3.000 telegrafistov, članov komunikacijske unije CIO. Stavka je nastala, ker so družbe za mednarodni brislov odklonile svlaenje plač. Stavkarji piketirajo pred posloplem Western Union.

Dalje sem prejel prošnjo od Ivane Friškovič. Grajska vas, pošta Gomilsko, Savinjska dolina, Slovenija, katera je imela strica Janeza Streharja v Ameriki, a je že umrl. Prosi za obleko in obutev.

Naj omenim, da razumem, da je težko našemu časopisu objavljati prošnje posameznikov, toda sam osebno ne morem vsem pomagati, kajti poslal sem že mnogo paketov v staro domovino svojim sorodnikom, ki jih imam v vseh krajih, rad pa bi videl, da bi kdo pomagal tudi tem revežem. Kar se tiče zdravila za omenjenega invalida, bom že spravil skupaj denar v Clevelandu, če pa se kdo odzove prošnjam ostalih in jim pošlje kakšno staro obleko, mu bom pa tudi jaz hvaležen.

Ladislav Medvedek. Prav rada čitam dopise iz vseh krajev. Čitala sem tudi dopis, ki ga je napisala Josephine Brezovec iz Fontane, Calif. Ona je doma iz Šmarjete. V dopisu omenja tudi Zbure, ki so tudi meni znane. Jaz sem doma iz fare Škocjan na Dolenjskem. Zaključujem in želim vsem veliko sreče v l. 1948, Prosveti pa veliko novih naročnikov.

Urrula Zattich. O povesti "Tovariši" in Wallacevem shodu

Milwaukee, Wis.—V povesti "Tovariši" nam pisatelj Seliškar opisuje partizanstvo v živih barvah in tako mojstersko, da se kar preselim z njim v tisto dobo in tiste kraje, kjer se ta povest prične in kjer se je rodil odpor proti okupatorju.

Sledimo mu v duhu skozi tragedijo in trpljenje slovenskega naroda. Čudimo se vztrajnosti in heroizmu ljudi, tudi tistih v podtalnem gibanju, ki so vzlic nevarnosti, tvegali življenje in podpirali borce-partizane, ki so se borili proti zrušenim silam nacifasistov in proti fanatičnim domačim belogardisti. Ti sledijo, naščuvani od tistih, ki pripadajo ljubezni do bližnjega, so počenjali taka grozodejstva, da jih zgodovina ne pomni gr-

ših. Oni so bili glavni pomočniki okupatorju v njegovem peklenem delu, da bi uničil slovenski narod.

Nam vsem utriplje srce za junake te povesti, ko se nahajajo v raznih opasnih položajih. Težko čakamo list dan na dan, da nadaljujemo s čitanjem tega lepega romana naše trpeče in mile nam domovine, globoko v srcu pa upamo, da bo pravica slednjič zmagala in si bo slovensko ljudstvo v miru ustvarilo pravo ljudsko vladno in lepše življenjske razmere, veliko lepše kot jih je imelo v preteklosti.

Ščasoma se bodo zacelile globoke rane in spet bo v deželi veselje, blagostanje in ljubezen. Pisatelju Seliškiju smo zelo hvaležni za to krasno povest, zaeno pa tudi našemu listu, ki jo priobčuje v upanju, da se bodo še kakšnemu zaslepljencu odprle oči, kajti resnica je kot sonce, kdor pa sonce ne vidi, je večno slep.

Človek se zdrimi iz težkih sanj. Odloži časopis in prične razmišljati o vzrokih in povzročiteljih teh krivic. In kako se svet obrača! Lsti krivčniki, ki so se umaknili roki pravice, ponovno vodijo propagando, da bi zaneli vojno in sovražstvo proti lastnim bratom in sestram v stari domovini. Preprost narod je garal in delal, da je gospoda lahko živela v luksusu in udobju, v zahvalo pa ga je izdala okupatorju. Toda hlapec Jernej je slednjič spoznal krivico in obračunal z njimi ter postal svoj gospodar na svoji zemlji. Zato pa sedaj širijo take laži in obrekovanje iz tujine. Zakaj rajši ne delajo pokoro, kar drugim priporočajo? S tem pokažejo le, kako nizko so padli v moralnem oziru. S takim nastopanjem se ne bodo prikupili Slovincem ne tukaj ne tam, prav tako ne drugim narodom.

Dne 30. decembra smo se udeležili velikega shoda predsedniškega kandidata tretje stranke Henryja Wallacea, ki se je vršil v veliki areni mestnega avditorija, ki je bil nabito poln zavednega občinstva. Seveda, nazadnjaško mestno časopisje je škodoželjno številu posetnikov trikrat pomanjšalo.

V Prosveti z 2. januarjem je obširno opisan Wallacev kampanjski program. Priporočam, naj ga vsakdo dobro prečita. Program je v vseh oziirih konstruktiven. Glavna točka tega programa je mir in obilnejše življenje. Zelo važno in potrebno je, da delavci in farmarji zastavijo vse sile za Wallacevo izvolitev, za odpravo draginje in inflacije, za mir in nevmešavanje v notranje zadeve tujih držav.

Na Wallacevem shodu je nastopil tudi poznani operni pevec Robeson, ki je zapel več pesmi in šel buren aplavz. Sledili so mu razni drugi govorniki in bili sistem starih strank. Shod se je vršil pod avspicijo organizacije Progressivnih ameriških državljanov. Vršila se je tudi kolekta za stroške kampanje, ki je tudi prav dobro izpadla. Seveda, kandidat Wallace pa je bil glavna atrakcija in bil deležen največ poklonov in ovacij, katerih je mož tudi vreden.

Anton Ermenc.

Časovni komentarji

MILAN MEDVEŠEK

Reakcionarna politika je strah

Veliki idealist in največji pobornik za prijateljsko sožitje vseh narodov sveta Henry Wallace, ki je tako pogumno vrgel svoj klobuk v politično areno, povzroča veliko skrb nazadnjaškim ameriškim politikom, militaristom, sedanji administraciji in celo slovenski klerikalisti se praskajo za ušesi.

Kaj bo, če bi se ameriško ljudstvo zbudilo in mu sledilo? Komentarji in politični večaki vseh branž se kar kosajo med seboj in napovedujejo, da Wallace nima nobene prilike, da bo dobil le majhen odstotek glasov, da ga niti tisti ne marajo, za katere se mož tako poztvovno bori.

Kaj to pomeni? To so le pobojne želje reakcionarnih politikov, to pomeni, da jih je strah pred živimi idejami, ki jih danes širi bivši podpredsednik Združenih držav Wallace ima danes najbrže več iskrenih pristašev kot katera koli politična osebnost v Združenih državah, a velika zapreka do njegove izvolitve za predsednika Združenih držav je, ker nazadnjaški republikanci in demokrati kontrolirajo politično mašinerijo, časopise, radijske oddaje, profesionalne agitatorje in druge pripomočke, ki so tako potrebni v volilni kampanji.

Vsi ameriški Slovinci, ki se štejemo za naprednjake, bomo volili za Wallacea. Vsak glas, ki bo oddan zanj, bo učinkovit protest prot starima strankama, ki se kar kosata med seboj v nazadnjaštvu in izkoriščanju ameriškega ljudstva, zaeno pa utirata pot v novo vojno.

Jugoslovanski izseljenci se vračajo domov

Slovinci so se v zadnjih sto letih neprenehoma drobili od rodne grude. Zdravi, podjetni, energični ljudje so se izseljevali v tuje kraje, a nihče se ni zmedel zanje, nihče se ni zavedal, da je človek-največji kapital vsakega naroda, vsake države. Koliko sinov in hčera majhnega slovenskega naroda je utonilo za vedno v hladni tujini!

Zapisal sem, da se ni nihče zmenil za te slovenske drobtine, ki so se izgubljale v tujem svetu. Zanimljivo se niso za to dragoceni narodni sok merodajne oblasti, tisti, ki so bili na vrhu in niso nikdar pogledali doli, naši pisatelji, naši pesniki pa so globoko občutili tragedijo majhnega naroda, čigar sinovi in hčere morajo iti v tuj svet s trebuhom za kruhom. Na primer Oton Zupančič je že pred 40 leti zapisal v svoji sloviti pesnitvi "Dumi": Pustil si plug in motiko, v zemljo se zalezel, stavec, in krči ti na grobu rjavi in poveša se; sin tvoj zaril se je živ pod zemljo—v Ameriki kopije, v rovu še zarja poljan mu mračne misli obseva, sin njegov več ne bo jih poznal, ne sanjal o njih."

In dalje vprašuje Zupančič:

Kje domovina, ali? Ali na poljih teht? Še pod Triglavom, obzrak Karavank? Ali po plavilih si, ali po rudnikih? Tu? Preko morja? In ni ti moje?

Še jih kot lastnike ti sebi priklizalo? Kakor gošče privala pod krov?

Tako je pel in vpraševal Oton Zupančič, naš največji pesnik, že pred 40 leti. Ali se bodo kdaj ti sinovi in hčere vrnili domov? Čudo vseh čudov! Danes se slovenski oz. jugoslovanski sinovi v resnici vračajo domov z vseh strani sveta! Vračajo se iz Nemčije, Francije, Belgije, Kanade, Avstralije! Iz Kanade bo šla to leto že peta skupina Jugoslovancev v staro domovino, iz Avstralije pa se jih bo vrnilo okrog štiri tisoč. "Domovina je kakor zdravje!" je vzkliknil Ivan Cankar. Da bi našli vsi povratniki srečo in zadovoljstvo v prerojeni domovini!

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Jan. 31, 1948), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

Prostovoljni delavci na Triški cesti v Ljubljani.

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Jugoslovansko-italijansko sodelovanje

Kljub temu, da izvajajo zapadni imperialisti in agenti mednarodnih trustov in kartelov močan pritisk na Italijo, ki jo skušajo odvračati od gospodarskega sodelovanja z Jugoslavijo, so italijanski in jugoslovanski gospodarstveniki našli pot za uspešno gospodarsko sodelovanje med obema državama. Jugoslavija in Italija sta po vojni vršili živahno zamenjavo blaga ter sklenili več tozadevnih sporazumov in dogovorov.

Zadnja trgovinska pogodba med Jugoslavijo in Italijo pa pomenja nov korak k še trdnjšemu sodelovanju in znatnejši zamenjavi trgovskega blaga, ki je predmet tradicionalne zamenjave med obema sosedoma. Jugoslavija in Italija se medsebojno nujno potrebuje in iz teh razlogov je to sodelovanje tudi razumljivejše kljub označenim zaprekam.

Italija bo po tej trgovinski pogodbi izvažala v Jugoslavijo elektro-mehanične in mehanske izdelke, pomožne stroje itd. v vrednosti 150 milijonov dolarjev. Od te vsote odpade 100 milijonov dolarjev za proizvode elektro-mehanične industrije, 50 milijonov dolarjev pa za proizvode kemične industrije.

Jugoslavija bo izvažala v Italijo surovine, ki so potrebne za proizvodnjo teh dobav ter surovine, ki jih Italija nima, kakor n. pr. svinec, baker, železne rude, boksit ter žito in razna živila. Izvoz iz Jugoslavije predvideva tudi les, premog itd.

Trgovinski sporazum je iz vseh vidikov ugoden za obe državi. Dodatni dogovori trgovinske pogodbe so velike gospodarske in politične važnosti. Iz Jugoslavije bo izvoženih v Italijo za 16 milijard. lir blaga in ravno toliko iz Italije v Jugoslavijo.

Jugoslavija in Italija sta po svoji gospodarski strukturi dopolnjujoči se državi. Jugoslavija je agrarna država in bogata na surovinah, mimo tega se nahaja v brzem razvoju k industrializaciji. Italija je siromašna na surovinah, v severnih predelih pa ima močno razvito industrijo. Italija v zadnjem času ni nasedla diktatom nekaterih reakcionarnih gospodarstvenikov, ki so se upirali, da bi Italija dobavljala Jugoslaviji tako opremo, ki je potrebna za industrializacijo Jugoslavije v smislu petletnega gospodarskega načrta, češ, da bi industrializirana Jugoslavija mogla konkurirati italijanski industriji. Po izjavi italijanskega zunanjega ministra Carla Sforze dopisniku angleškega "Reuterja" bi to samo škodovalo italijanskemu gospodarstvu, ker bi si Jugoslavija sicer z lahkoto nabavila industrijsko opremo bodisi v Angliji, Češkoslovaški ali Belgiji.

Pri zamenjavi jugoslovansko-italijanskega blaga bo tudi Trst v svoji posredovalni vlogi nekaj zaslužil. Mnogi gospodarstveniki v Trstu se pečejo z mislijo, da bi mogel Trst sam dobavljati Jugoslaviji stroje, ladje in industrijske izdelke, ki so ji potrebni za industrializacijo in dopolnitev trgovinske mornarice — v zameno za surovine, rude, les, živino, perutnino, jajca, živila itd.

Pravkar sklenjena trgovinska pogodba velja za dobo petih let. Mnogi italijanski politični krogi so pri podpisu trgovinske pogodbe izjavili, da se bodo vršila v kratkem pogajanja tudi za ureditve vseh vprašanj, ki se tičejo dobrega sosedstva med obema državama.

Cehoslovaška zunanja trgovina

se naslanja na jugoslovanska pristojništva.

Tendenčna politika anglo-ameriške uprave ob vneti podpori tržaskih kapitalističnih krogov vztraja pri italijanski gospodarski orientaciji. Trstu je trenutno prepovedana tranzitna trgovina s Češko, Madžarsko in

Avstrijo. Ker so luške naprave v Jugoslaviji že skoraj popolnoma obnovljene, je naraslo zanimanje Čehoslovake za jugoslovanska pristojništva na Češkoslovaško, posebno za trgovino na bližnjem vzhodu. Urejeni trgovinski odnosi med Jugoslavijo in Čehoslovaško, dalje sporazum o železniški tarifi ter bratski odnosi med obema republikama dajejo sedaj prednost uporabi Reke kot izvoznega središča za češko blago namenjeno v prekomorske kraje. Pred nedavnim je čehoslovaško ministrstvo za zunanjo trgovino sporočilo, da sta Jugoslavija in Češka zaključili pogajanja glede uporabe jugoslovanskih pristanišč in trgovinske mornarice za čehoslovaško zunanjo trgovino.

Trgovinske pogodbe in gospodarski sporazumi, ki jih Jugoslavija sklepa s sosednimi državami dokazujejo, da je ljudsko gospodarstvo jugoslovanske republike načrtno in urejeno ter da je že v veliki meri dosežena konsolidacija.

Gospodarske obveznosti za dvig celjake okolice

Mnogi KLO-ji so sprejeli na zborih volivcev obveznosti za gospodarski dvig svojega kraja. Lepe obveznosti so sprejeli volivci Velike Pirešice v Savinjski dolini. Poleg zgraditve vodnjaka in obnove dveh učilnic, ki so predvidene v investicijskem planu, bodo s prostovoljnim delom izvedli elektrifikacijo svojega kraja. Sami bodo preselili les, za pomoč pa se bodo obrnili na DES. Popravili bodo most čez Pirešico in ustanovili vaško učilnico. Sosednemu KLO-ju so napovedali tekmovalno v pobiranju davkov.

KLO Slivnica je podal volivcem pregled dosedanjega dela. Gostilna KLO-ja je izkazala letos 25.000 din dobička. Mesarija ni bila rentabilna. Ustanovili so jo zaradi krajevnih potreb. Ustanovili bodo še krojaško in čevljarstvo delavnico, da se tako popolnoma gospodarsko osamosvojijo. Predvidena je še gradnja treh vaških vodnjakov, sadne sušilnice in šole, v skupni vrednosti 2.240.000 din.

KLO Vransko bo ustanovil svoja gospodarska podjetja, da se bo lahko sam vzdrževal. Glede na letoviščarski pomen Vranskega bodo s prostovoljnim delom prispevali k zgraditvi kopališkega bazena in kinodvorane.

V Gomilskem bodo zgradili perišče, obnovili tri učilnice in dvorano Ljudsko-prosvetnega sveta. S prostovoljnim delom bodo popravili ceste in predčasno zgradili sadno sušilnico. Ustanovili bodo tudi kovaško delavnico.

Novo fizikulturno društvo ustanovljajo v Mostah

Na sestanku iniciativnega odbora za ustanovitev fizikulturnega društva v Mostah je bilo sklenjeno, da bo ustanovna skupščina v četrtek 19. dec. 1947 v dvorani državnega deškega vzgajališča na Selu (bivša žrebčarna).

Vabljeni vsi fizikulturni aktivisti, sindikati, mladinski aktivisti ter množične organizacije, da pomagajo pri čim boljši in uspešnejši izvedbi.

Na skupščino naj vse organizacije pošljejo svoje delegate.

Aj ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Direktor "Litostroja" Franc Pešar, ki je s svoje sposobnostjo in razglednostjo mnogo pripomogel, da je začela livarna delati točno po določenem roku. Na desni inž. Dane Šmrekar, ki je izumil novo izvirno konstrukcijo iz železobetona.

Litostroj - tovarna za izdelovanje strojev

Ljubljana. Glavni objekt nove tovarne je livarna, 178 m dolga dvorana, z vzporednim poslopjem za razne vrste peska, ki se rabi pri vlišanju.

Litostroj gradijo na montažni način. Tako prihranijo nešteto kubikov lesa. Betonske dele, za katerih betoniranje bi na stavbi porabili ogromno lesa, betonirajo žene in dekleta na tleh. Ker je ta nov način uveljavljen pri nas inženir Ferjan, pravi, kot izvoznega središča za češko blago namenjeno v prekomorske kraje. Pred nedavnim je čehoslovaško ministrstvo za zunanjo trgovino sporočilo, da sta Jugoslavija in Češka zaključili pogajanja glede uporabe jugoslovanskih pristanišč in trgovinske mornarice za čehoslovaško zunanjo trgovino.

Litostroj—Nova livarna, ki je začela obratovati 1. septembra 1947.

Skrb za delavca

Važna naloga projektantov je danes skrb za delavca, ki bo v tovarni delal in ustvarjal. Tu je na primer važen problem razsvetljave. Delovni prostor mora biti tako razsvetljen, da dobimo najboljše delovne rezultate. To smo rešili tako, da imajo stavbe največje svetlobne odprtine na severni strani. Važna pridobitev so v tem pogledu tako imenovani "lupinasti šedi", ki odbijajo in razpršijo svetlobo za stroje.

Prav tako je važno prezračevanje prostorov. Delavec mora delati v čistem zraku in v čistem prostoru. Prezračevalne naprave bodo regulirale vlago in toploto zraka.

Takole izdelujejo Ferjanove stropne nosilce.

Tovarna Litostroj bo naš vzorni industrijski obrat

(Iz razgovora z glavnim projektantom univerzitetnim profesorjem inženirjem Edom Mihovcem.)

Ni skoraj večjega kraja, trga, industrijskega središča in mesta v Sloveniji, kjer bi ne gradili večje industrijske ali stanovanjske stavbe. Petletni plan je razgibal gradbeno delavnost v Sloveniji tako, da take še ne poznamo.

Po velikosti in po važnosti bodoče funkcije v našem gospodarstvu prekašajo vse druge, tovarna stroje "Litostroj" v Ljubljani in elektrarna "Mariborski otok" v Mariboru. To so zgradbe in naprave, kakršnih doslej nismo imeli. Ni jih bilo niti v Jugoslaviji, niti na Balkanu. Te stavbe so veliki dokaz, naj zmore svobodno ljudstvo, kadar se zaveda, da dela zase in ima popolno zaupanje v svoje vodstvo.

Ves pokrit prostor vseh zgradb

V livarno bo z Jesenic prihajalo jeklo. Iz livarne pa bodo žerjavi odnašali dele strojev, ki jih bo čistilnica očistila, v lahki in težki obdelovalnici ter v montirnici pa jih bodo sestavljali in usposabljali za pogon. Nato pa bodo vozili vlaki nove stroje na vse strani, v tovarne avtomobilov in traktorjev, v rudnike, na gradilišče in v hidrocentrale.

Tovarna, ki bo zračna in svetla, bo tudi lepa. Stroji v njej pa bodo nameščeni tako, da bo delo lahko in da stroji na bodo ogrožali delavčevega zdravja.

Tovarna strojev je važna za naše gospodarstvo. Litostroj bo vir blagostanja.

KRATKE VESTI IZ JUGOSLAVIJE

Zgledu hrvaških tkalnic bodo sledile tudi slov. tkalnice. V hrvaških tkalnicah so začeli uvajati nov delovni način. Kvalificirani tkalci ali tkalke delajo pri več statvah, nekateri nadzirajo celo po 8 statav. Vsa preostale dela pri statvah opravljajo pomožni delavci, tako da se kvalificirani delavec lahko posveča le svojemu delu. Na ta način je mogoče doseči, da posamezni delavec dela celo na 16-18 statvah. To so že dosegli v Sovjetski zvezi. Nov delovni način so začela proučevati tekstilna podjetja tudi v drugih republikah. Kmalu ga bodo uvedli tudi v slovenskih tkalnicah.

Pogozdovanje na Hrvatskem. V tej jeseni bodo pogozdili tudi na Hrvatskem prostrane goljave. V posameznih okrajih so se dobro pripravili na pogozdovanje dela. V karlovaškem okraju bodo pogozdili 110 ha zemljišče, razen tega proizvedli 60 ha zemlje, porasle z grmičevjem. Za pogozdovanje morajo zbrati 5 vagonov raznega semena. Pri tem delu sodelujejo vneto mladina. Tudi v šibeniškem okraju bo mladina storila mnogo, da bo pogozdovanje čim uspešnejše. Obvezala se je, da bo delala 5400 ur prostovoljno. V Gorskem kotaru so že marljivo na delu. Posadili bodo 91.000 smrečic, borovcev in jelk. Razen tega bodo posejali velike površine s semenom gozdnega drevja.

Velika proizvodnja rumakih opekarn. Opekarni okrajnega podjetja v Runji so izdelale letos 2,2 milijona zidakov. Najlepše uspehe je dosegla opekarni v Putinju, kjer je delovni kolektiv presegel proizvodno nalogo za 44.000 zidakov.

Razširitev tovarne ribljih

konserve v Rovinju. Obratni prostori tovarne "Mirna" so se izkazali pretesni. Razen tega bo treba preurediti stare prostore. V ta namen je bil odobren kredit 5,2 milijona din za dela prihodnje leto.

Odlivnik in dvakratni udarnik. Ta častni naslov ima moravski tehnični strokovnjak Peter Šakić, direktor navtično tehničnega sektorja na Reki. Odkril je zlasti izumi, ki se imenujejo "Šakićeve naprave". S pomočjo teh naprav je mogoče prihraniti po 27% premoga pri parniških kurilnih napravah. Zdaj uvajajo Šakićeve naprave na številnih naših ladjah, na mnogih so pa že uvedene.

Velike sušilnice za sušenje korusa gradijo v Bjelovaru. Zmogljivost teh sušilnic bo znašala 60 vagonov. Pri gradbenih delih sodelujejo prostovoljno tudi številni prebivalci. Delo bo v nekaj dneh že končano.

Stroj, ki bo pulil peso. Kovinar Stevan Zereški, ki je zaposlen v vojvodinski livarni v Novem Sadu, je izumil stroj za puljenje sladkorne pese. Stroj bo kmalu gotov. Zdaj je treba 12 delavcev, da pospravijo peso na enem oralu v istem času, kolikor ga bo rabil stroj, da bo izpulil peso na 10 do 15 oralih. Ko bo ta stroj v uporabi, se bo proizvodnja sladkorja pocenila za 20%, kakor sodijo strokovnjaki.

Razvoj avtobusnega prometa v Bosni in Hercegovini. Letos je bilo omrežje avtobusnih prog v Bosni in Hercegovini 3501 km dolgo. Potreba po avtobusnem prometu je tem večja, ker je železniško omrežje še nepopolno. Samo letos so se avtobusne proge podaljšale za 619 km. Avtobusno omrežje je najbolj razvito v Hercegovini in vzhodni Bosni.

ni. Določeno je, da bodo odprli še dve progi. Sarajevo—Mostar in Sarajevo—Donji Vakuf.

Veliko povečanje proizvodnje oljarne v Vrbasu. Delovni kolektiv oljarne "Domača" v Vrbasu je od 1. maja do 1. septembra povečal proizvodnjo za 200%. Dosegel je pa tudi lepe uspehe pri varčevanju z gorivom in surovinami ter je znatno pocenil proizvodnjo. Proglasi so bili številni udarniki.

Letošnja turistična sezona v Dalmaciji je bila za 100% boljša od lanske. Na konferenci v Splitu so pred dnevi razpravljali o pomembnih vprašanjih turističnega gospodarstva ter o programu za prihodnje leto. Ugotovili so, da je Dalmacija imela letos za 100% več gostov kakor lani. Naglasili so, da je treba za prihodnjo sezono popraviti še številne objekte ter povečati številno postelj za 5345.

Obnova čebelarstva na Hrvatskem. Pred vojno so imeli hrvaški čebelarji 170.000 panjev čebel in na leto so pridelali povprečno po 170 vagonov medu. Med vojno je bila večina čebeljih družin uničena, tako da je bilo ob osvoboditvi le 92.000 panjev. Že letos se je število panjev pomnožilo na 115.000. Zdaj delujejo na Hrvatskem 47 čebelarstev. Za pospeševanje čebelarstva v Dalmaciji so ljudske oblasti določile ustanovitve vzornih čebeljakov v številnih krajih. Prirejani so tudi številni tečaji za strokovno izpopolnitev čebelarjev.

DOPIŠNIKOM IN CLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni ured BNJ, ne pozabite v naslovu napisati poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vsoj zaplato Chicago 23. III. To bo olajšalo delo naših poštnih uradnikov, ki bodo pospešili dostavljanje pošte.

Ali ne bi bilo smešno, ako mogli goljufati vreme in mrzle zimske noči? Spati bi kar naprej brez vsakega iskanja posebnih pogrinjal, ali se zbuditi in vleci enega iz vnožja postelje. Z električnim pogrinjalom lahko kar lepo pozabite na toplomer... odprete okna na široko in smuknete v gorko posteljo.

Cele gore in gore navadnih pogrinjal ne nekoliko zavaruje pred mrazom... ampak električno pogrinjalo ali koverter producira ravno pravo količino gorkote, brez izjeme kakor se temperatura spreminja. Vi nastavite avtomatično kontrolno le enkrat v sezoni—in od tedaj naprej električno pogrinjalo avtomatično spreminja temperaturo v sobi.

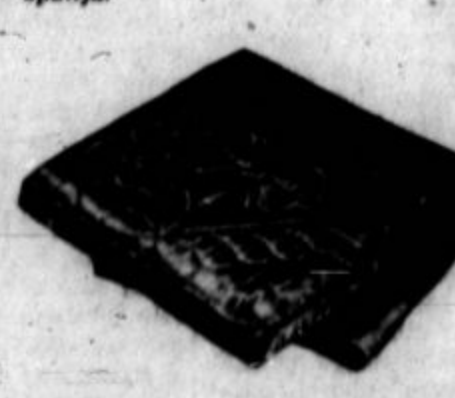
Vi se zbudite osveženi in odpočiti. Teža cele vrste pogrinjal je utrudljiva... eno samo električno pogrinjalo ali koverter vam daje dovolj gorkote brez vsake teže. "Cold spots" so odpravljeni, vaša postelja je solnčno gorka povsod.

Prijazna električna pogrinjala in koverteri se perejo in čistijo, enako lepo kot navadna pogrinjala ali kovertri. Edina razlika leži v tem, da imate samo en komad na vsako posteljo za prati in jih spraviti v letni sezoni mesto tri ali štiri.

Obljubljali ste samem sebi dolgo časa prijazno nočno spanje... torej napravite nekaj sedaj. Pojdite k vašemu trgovcu ali v bližnji Edison prodajalno in si nabavite podrobnosti o pravem zadovoljstvu spanja.

General Electric Automatic Blanket—Choice of blue, green and red. 72" x 86" big enough for a double bed, price \$39.95.

Westinghouse Electric Comforter—Choice of blue and green quilted satin comforter with non-slip back, removable warming sheet, \$49.95.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

*Including Federal Excise Tax.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE SVETOSTI

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"Eh, tega ne boš tam videl! Ampak veš, fašisti so res nekaj popustili... Nič več se jim ne ljubi hajkati za nami. Izgleda se borbi, če le morejo. Zadnjič je šla cela naša brigada pri belem dnevu čez cesto, ko se je vračala s Stajerske... pa niso nanjo streljali. Stali so pred bunkerji in nič... Pravkar je prispela vest, da so Mussolinija zaprli..."

"Kaj pa potem...?"

"Potem bomo tisto, za kar se borimo, kmalu za rep držali!"

"Svobodo?"

"Kajpak, svobodo! Toda Švabi so drugače bedasti kakor fašisti. Ti ne bodo preje odnehal, dokler jim ne bomo v Berlinu pameti solili!"

"Joj, potem zna biti kmalu tudi moja mati osvobodjena!"

Oba sta se zasanjala. Črt z mislijo na Sonjo, na svoj dom, kjer sta mati in oče in njegove knjige... Pavlek z mislijo na očeta in mater; na svoj dom, kje so polja, njive, živina in škorci...

30

ZMAGA

Črt je prav slutil. V zraku je nekaj viselo! Nenavadni pojavi popuščanja od strani fašistov so se pojavljali zdaj vsak dan vedno bolj pogosto. Že so se pričeli vračati interniranci, vse oblasti so se nekam čudno zrahljale, ljudstvo je nekako svobodnejše zadihalo, tako v mestu kakor tudi v vasi. Fašizem, ta najbolj nečloveška oblika človeške skupnosti, se je pričel krhati. Naletel je na odpor v svojih lastnih vrstah, v svojem lastnem ljudstvu. Zgradba, ki je bila navidez močna, sijajna in neustrašiva, ni imela trdnih temeljev. Manjkalo ji je srca, duše, vere in vseh tistih velikih človeških lastnosti, za katere se lahko gradi sreča in blagostanje ljudstva.

Fašizem si je hotel zgraditi zase mogočnost na plečih drugih narodov. Razlagal je, da obstoje drugi narodi, ki so manj vredni, da je treba take narode zaslužiti v korist svojega lastnega in z njihovo zemljo, njihovim premoženjem, njihovim delovno močjo le sebi graditi dobro, njim samim pa prepustiti le drobtine. Fašizem je dal iz sebe le besede, blišč, ogenj, smrt, bič, ječe in grobove. Taka zgradba se ne more dolgo vzdržati.

Ustvaritelj fašizma—Mussolini, je omagal v krvi. Vojaški, ki so bili s silo pozvani, da se bore na tujih tleh za prazne besede fašističnih gesel, so spoznali, da so bili le klavna živina za generale in vodje teh fašističnih norosti, ki so strašno bogateli. Vojakom se je pričela upirati ta osvobodilna vojna. Mnogi so pričeli uhajati k partizanom, poveljniki polkov so iskali veze s partizani, da bi se na kak način preprečilo še nadaljnje prelivanje krvi.

Da, v zraku je nekaj viselo. Zavezniške armade so premagale fašistične armade v Afriki, zavezle so Sicilijo in že stopile na ozemlje Južne Italije. Rdeča armada je potiskala nemško vojsko vedno bolj nazaj proti zapadu, angleško-ameriška letala so v velikanskih jatah bombardirala hitlerjansko vojno industrijo v Franciji, Belgiji in Nemčiji.

V Jugoslaviji je partizanska vojska narasla

v nepremagljivo armado in njen vrhovni poveljnik general Tito, ki je vstajal iz preproste delavca v sijaj spretnega voditelja vseh balkanskih narodov, prav tako pa v nenadkriljivega poveljnika partizanske vojske Srbov, Hrvatov, Slovencev, Crnogorcev in Makedoncev, ki jo je vodil od zmage do zmage, je prerasel srca vseh ljudstev Balkana. K našim štabom so se padali spuščaški sovjetski, ameriški in angleški oficirji... Ves svet je strmel nad udarno silo partizanz, nad našimi junaki, ki so se prvi z orožjem uprli roparskim in morilskim tolpom fašističnih osvobodilnih armad.

Da, nekaj je viselo v zraku!

Poletje se je počasi nagibalo h koncu, že so zorela jabolka in hrške, pšenica je bila požeta, travniki pokošeni, naša četa pa je še vedno živela v gozdovih, hodila je v zasede, nad belogardišne postojanke, rušila je proge in ceste, vsak dan je stopala po vedno novih stezah uspehov in zmag.

V prvih dneh septembra sta vodila Pavlek in Črt vsak svoj vod v zasedo na "Kačje ride" pri Trebnjem. Prejeli so obvestilo, da se bo premikal po tej cesti polk sovražnika iz Novega mesta proti Ljubljani. Cel plok! To se pravi mnogo sto vojakov, množica pušk, mitraljezov, minometov, mul, konj, opreme... Mrak je že ležal nad gozdovi, ko sta zasedla oba voda položaje v goščavi kakih šestdeset metrov nad cesto. Ležali so v rosnih travah, razporedili so se na najboljše mesta, kjer so imeli varna in dobro zakrita križja. Taki pohodni se jim niso zdeli prav nič nevarni. Počasi so se privadili najtežjim bojem in nikdar niso vnaprej mislili na neuspeh. Če jim je kdaj izpodletelo in niso bili kos nalogi, sta bila temu kriva le izdajstvo ali pa zares silna premoč sovražnika. Toda danes imajo dovolj orožja! Zdjaj so oboroženi z angleškimi strojnicami, protitankovskimi topovi, danes se ničesar več ne boje.

Cesta pod njimi je bila prazna in zapuščena. Nič se ni gnilo na nji. Jutro je bilo hladno, trava rosna, mrazilo jih je malce, ker so ležali na goli zemlji. Toda komaj se je zdanilo, je cesta nenavadno hitro oživela. Vojaški na motorjih so švigali sem in tja, avto za avtom je brečel zdaj proti Novemu mestu, zdaj proti Ljubljani in v njih sami visoki oficirji. V Trebnjem so fašisti že na vse zgodaj vriskali in peli... Spodaj v dolini je vozil proti Ljubljani dolg vlak, vojaški so sedeli na streljah in peli ter mahali, kakor da se vozijo na svatbo. Z nekega voza je vihrala rdeča zastava.

Naši so kar pozabili na naloge, ki jih še čaka, ugibali so, kaj naj vse to pomeni in tako brezskrbno so se čutili, da so danes kar na glas govorili, zapuščali so položaje in se zbirali okoli Črta, ki je z daljnogledom opazoval cesto.

"Nekaj visi v zraku, tovariši!" je dejal. "Vse se mi tako zdi, da ne bo nič posla danes za nas!"

Tedaj so zagledali veliko grobo kmečkih mož in žena, ki so hiteli proti Trebnjemu in po njih hoji in obnašanju se je dalo razbrati, da so vsi nenavadno veseli in zgovorni, kakor da bi se podajali na svatbo. Moški so mahali z rokami, nekdo je celo glasno zaukal, ženske so klepetale in se smejale. Kaj za vruga pa imajo danes...?

(Dalje prihodnjik.)

LEDENA JAMA V TRNOVSKEM GOZDU

Kunaver Pavel

V krasnih dneh, ko se je Primorska zopet vrnila v naročje matere Jugoslavije, so vstajali spomini na čase, ko so potekali zadnji dnevi, ko je ta krasna dežela še ječala pod jarmom stare, pozabljene Avstrije, a so zanj že kovali še hujše verige suženjstva v Italiji. Z roba Trnovskega gozda sem l. 1917 mnogokrat gledal

v doline, kjer so se pod granatami tujcev Avstrijcev in Italijanov rušili slovenski domovi, z gnevom v srcu sem se vračal k svojemu težkemu, a zanimivemu delu, raziskovanju podzemskih jam. Večini, ki danes mislijo na Primorsko, uhajajo misli na prekrasno Trento, na Sočo, modro morje, divna kopališča, velikanske jame med Trantom, Postojno in Reko, mafone nihče pa ne ve, kako lepa je tudi gozdna Trnovska planota in nekatere podzemске jame na njej. Z vojnimi tovariši sem jih l. 1917 preiskal okoli 100. Najlepši spomin pa imam na veliko Ledeno jamo, ki leži okoli 1000 m visoko, zapadno od Cepovana v osrčju skalnih skladov Trnovskega gozda. Nekateri Tržičani in Goričani so jo v časih, ko še niso znali delati umetnega ledu, dobro poznali, ker so v vročih poletnih mesecih vozili mnogo ledu iz te jame v mesto. Tudi med prvo svetovno vojno, ko je bilo na Trnovski planoti ogromno vojaštva, ker so se bili na njenem vzhodnem robu, na Sv. Gori, na Banjski planoti in ob Soči krvali boji, je morala velika Le-

dena jama napajati ljudi in živali, in zdelo se je, da so zakladu ledu v njej kar neizčrpni.

Skozi krasni iglasti gozd smo nekega vročega dne meseca julija 1917 pripeljali naše orodje pred jamo. Njeno žrelo leži štirideset metrov pod vrhom gozdnih planote v dnu divje skalnate kraške doline. Vhod v jamo zija pod navpično steno in je obrnjen proti severu, tako da nikdar noben sončni žarek ne more poslati svoje toplote v jamsko globino. Vhod je močilen, 13 m širok in 11 m visok. Rastlinstvo se je od njegovega mrzlega žrela umaknilo in gola skala, tu in tam še mahovita, te vodi dol. Nas je takoj stresel mraz, kajti malo višje je sijalo julijsko sonce, tu pa smo stali pred vratmi mrzle smrti.

V jamo po led

Komaj smo prestopili jamski prag in se je pobočje močno nagnilo, že smo bili tudi na ledniku. V začetku je bil led še umazan od prsti in ostankov lastnativstva, ki so ga žranci vrtnici zanesli v globino. Široki

vhod se kmalu zožil z 8 m širok hodnik, nad katerim se dvigala goli skalni strop 10 m visoko. Čim dalje smo prišli, tem čistejši je bil led na tleh. Kmalu je bil popolnoma čist in modrikasto zelen v zadnjih svetlobnih žarkih, ki so ga osvetljevali od vhoda sem. Lednik je mestoma razpokan. Tedaj je odstopil od stene, a dna ni bilo mogoče ujeti in nikdo ne ve, kako debel je led. Tu in tam so ležale skale na ledu. Utrgale so se s stropa, a prihodnje leto jih gotovo ne bo več. V kolikor se led poleti staja, v toliko pozimi zopet naraste. Ledene jame so namreč velike skalne vreče, ki so obrnjene proti severu, da jih sonce pozimi ne more ogreti. Ledene jame leže iz večine več kot 1000 metrov visoko nad morjem, kjer so zime že zelo mrzle. Ko se pozimi zunanji zrak zelo ohladi, začne teči v jamo. Tam izpodriva toplaga in ohlajata tudi skalne stene. To se vrši vso zimo in skalovje v jami se zelo na globoko ogleda. Vse kaplje, ki prilezejo po skalnih razpokah v jamo, zmrznejo in tvorijo na tleh lednih, na stropu pa ledene kapnike in ledene slapove.

Na koncu hodnika smo prišli do acetilenke, ker strop se je zelo ponižal, za njim pa se je odprla velika podzemska dvorana. Krstili smo jo Kristalna dvorana. V Kristalno dvorano v neugodnih letih ni mogoče prodrati. Gozdni nam je pravil, da se na-

bere včasih toliko ledu, da popolnoma zakrije vhod vanjo. Zgodi pa se tudi obratno, da se toliko ledu staja, da stoji več metrov visoko nad ledenikom, ker ne more odteči od stenah v globino. L. 1917 pa je bilo zelo suho, in vojaštvo je sproti odnašalo vso vodo in mnogo ledu za žejne posadke na bojnih položajih.

Brezobzirna jeja je pripomogla, da so vojaški kopali globoko v lednik. Pod vrhno plastjo ledu so odkrili 3-4 m globoko plast vode; ko so jo odnesli, so prebili spodnji led in zopet so prišli do vode, stojiče nad ledenikom. Morda so bile zaporedoma kratke mrzle zime vzrok, da je voda, ki se je poleti nabrala nad ledenikom, le deloma zmrznila. Ob strani pa ni mogla odtekati, ker so silno ohlajene stene takoj izperemile vsako vodo v led in z njim zamašile razpoke.

Križalni grad

Kristalna dvorana zasluži svoje ime. Dolga je 22 m, široka 21 m, strop pa se dviga 12 m visoko. Tla so iz čiste, neznane debelega ledu. Še nikdo ni mogel ob kakih razpokah priti do pravega skalnega dna. Tu in tam je na ledu ležala skala, ki se je odtrgala od razjedenega črnega skalnega stropa. Proti stranskim stenam se je led dvignil v strmi stopnici in pokrivala so ga neštivilni ledeni biseri, v katerih so žareli žarki naših svetilk.

Spomladni so segali iz lednika do stropa veliki ledeni stebri. O tem so pričale razvaline ledu, ki so mestoma ležale ob njihovih nekdanjih podstavkih. Zato pa so bile tem krasnejše velike skupine nad meter dolgih ledenih sveč, ki so vsele še mestoma iz razpok v temnem stropu. Seveda smo se jim previdno umikali, ker poleti skozi razpoke dotekajoča voda ogreje skale in ledeni okras kaj rad zgornji na tla. Po južni steni je padel več metrov debel leden "slap", ki so ga krasile številne sveče.

Na dnu se je zlivl z lednikom v eno celoto. V vzhodni steni smo našli prostor, ves preplečen z ledom. Dno je bilo kakor zrcalo. Ko pa smo stopili nanj, smo presenečeni odakoli; na ledu je stala precel debela plast vode. Na zapadni strani smo preplezali okoli 5 m visok kup udrtih skal in vstopili v 8 dolg in 6 m visok prostor. Led je tudi tukaj pokrival tla in krasen leden stebel se je opiral na nevarno razpokani strop. V steni smo odkrili 3-4 m široko luknjo, iz katere je tako pihalo, da je ugasnila acetilenka. To je bil dokaz, da se zadaj nahajajo veliki prostori.

Ker je naš čas z merjenjem in risanjem jame potekel, smo onega dne prenehali z delom in se šele naslednjega dne lotili raziskavanja jame za luknjo, skozi katero je pihalo. Nikdo še od tam dalje ni plezal in pričelo se je v resnici vse resnejše delo kakor v prvem, razmeroma lahko dostopnem delu. Ozka luknja, skozi katero smo spustili lestevico iz železne vrvi, se razširila in pogrezne v prepad. Po malone navpični ledeni steni smo priplezali v dvorano, ki smo ji naredili ime "čarobna". Stali smo na debelem ledniškem jeziku, iz katerega se je dvigal vitek, žlebičast leden stebel do skalnega stropa. Led je blestel v naših svetilkah in krasil strahotnost črnega podzemskega sveta.

V temi v prepadih

Lednik, na katerem smo stali, se je pod nami na zapadu pogrezal v črn prepad, nad steno ob ledniku pa je zijala široka črna luknja. Ko smo se znašli na silno ostrm rebrenu, pod in za katerim je zijal v nas ogrožen podzemski prostor. S tovaršem sva vrgla lestevico po steni navzdol in splezala po njih v ta prostor. Le polagoma smo se spoznali v njem. Bila je žalostna, mrtva puščava. Strma tla so pokrivala velike skale, ki so se zrušile s stropa. Temne skalne stene so bile grozotno razpokane in so grozile vsak čas z udorom. Mrtva tišina je vladala tu. Vojaški pomočniki, ki so nam pomagali do sedaj, so ostali v "čarobni dvorani", ker jim je pričelo primanjkovati poguma. S tovaršem sva zato sama raziskovala dalje. Našla sva, da je ta veliki podzemski dom 28 m dolg, 20 m širok in 26 m visok. Koliko časa še? Strašno razpokani strop je pričal, da se

New York, sploh ves vzhod je za novo leto dobil največji sneg v svoji zgodovini. V mestu New Yorku je v 24 urah padlo skoro 25 palcev snega in bil je ustavljen vsa promet. Vendar pa za Newyorčane ni bilo brez zabave, kakor kaže ta slika.

bodo skale prej ali slej udrele in morda bo kmalu dnevna luč posijala v to dvorano žalostnega razdejavanja. Ledu tukaj skoraj ni bilo več. Ob stenah sva odkrila še dva propada, eden je bil gotovo okoli 30 m globok, drugi pa še mnogo več. Nerada sva se ločila od njih, ko brez pomoči in najboljših sredstev nisva mogla prodrti globlje v skrivnosti osrčja slovenske zemlje.

Nazaj sva se vrnila čez greben v "čarobno dvorano", kjer so naju nestršno pričakovali tovariši. Želeli so še nazaj na svetli dan. Za podzemsko zanimivost niso imeli mnogo smisla, saj so bili starejši možje, oženjeni in priisljeni, da so služili v vojni. Pa jim še nisva dala miru. Pod nami, pod lednikom je zijal še en prepad. Spustili smo še kos lestevice v globino in splezali dol. Prišli smo v "Ledniški dom", a bivanje v njem je bilo nevarno. Lednik nam je sedaj visel nad glavami, stali pa smo na strmih gručah, ki ga je držal skupaj le led. V dnu je med gručam in steno zijala nova luknja. Previdno smo se ji približali. Izpod noge je zdrsil kamen, padel v luknjo, po premoku je zadonelo iz neznane globine. Ko pa sva s tovaršem razvila nove svetle, so se vojaški uprli, da ne gredo dalje. In kdo bi jih silil? Bilo je sedaj v resnici zelo nevarno. Luknja je bila komaj za moža široka. Ena stena se je sestajala le iz zamrznjenih skal, pod nogami pa je zijalo brezdnico, ki je vodilo kdo ve kam v osrčje Trnovske planote. Le na vrh so naju še navezali in sama sva se pričela spuščati v neznano globino. Da je bilo nevarno, sva kaj hitro spoznala: Kot miza velika skala se je utrjala, ko sem jo zadel, zibajoč se na lestevici. Le zarjavel sem še, da sem opozoril spodaj plezajočega tovariša, ki pa je menda že pričakoval kaj takega. Kot bi trenil, je spustil lestevico in se pognal čez zevajoči prepad ter se zagodzil v razpoko. Skala pa je šinila mimo njega in rteskala v črnem propadu globlje in globlje.

Po kratkem premoru in pomirjenju napetih živcev sva plezala še bolj previdno dalje, do konca lestevic in vrvi. Obstala sva na ozki terasi nad prepadom, ki je segal dalje v črne globine. Acetilenke je niso moge razsvetliti. Zato sva priglajala svetilno raketo in jo vrgla v prepad. Le deloma je zagorela in padaje v prepad je razsvetljevala fantastične, strašne prepade takih oblik, o kakršnih se človeku, živčnemu na površju zemlje, niti ne sanja. Zahrepelela sva po padaljem raziskovanju teh skrivnostnih prostorov zemeljske skorje, a ne taji, da mi je bilo obenem tudi tesnobno v tej velikanski prirodi. Kam drže te globine? Morda do podzemskih vodotokov, ki vro 800 m niže v Vipavski dolini na dan? Kdo ve?

Nazaj sva morala. Pošlo je orodje, ljudi za pomoč pri takem delu nisva imela, morala sva se vrniti k tovaršem, ki so naju molčeli in hrepeneči po

Kulturno prosvetno življenje v Ormožu

V Ormožu deluje ljudska knjižnica, ki obsega 150 slovenskih in 200 nemških knjig. Knjige smo zbrali po večini s knjižne zbirke v letu 1946. Zbirka je rodila lep uspeh, vendar so knjige dolga časa poležavale po različnih sobah, dokler se jih ni končno usmilil tov. Tomšič ter jih uredil.

Vpisani članov knjižnice je v Ormožu 28. To je sramotno nizko število za naše mesto. Pričakuje se pa, da se bo v zimski sezoni ljubezen do lepe knjige povečala in da bo knjižnica zares shajališče našega uka in vede želnega ljudstva. Zaradi slabega finančnega stanja knjižnice—je naročena sedaj samo na Prešernovo knjižnico. Prosvetni svet pa je sklenil, da se mora večji del čistega dobička od prireditve uporabiti za nakup novih knjig. Apeliramo tudi na MLO, da dodeli knjižnici kurjavo za zimski čas. Tudi čiščenje lokalne knjižnice je posebno vprašanje. Za to delo se je sicer zavezala mladina, ki uporablja prostore za svoje sestanke, vendar te svoje obveznosti doslej še nikoli ni izpolnila.

Tudi naš gledališki odsek le živetari. Vzrok je v tem, da so vsi igralci z drugim delom preveč obremenjeni, vendar bi vkljub temu vsak lahko žrtvoval tedensko dve uri za vaje. Tako bi bil načrt, ki si ga je postavil svet za leto 1947 izpolnjen. Med uspele prireditve kulturno-prosvetnega sveta je prištevati proslavo tridesetletnice socialistične revolucije in proslavo 29. novembra. Sodelovala so na teh proslavah več množične organizacije. Tu je posebno omeniti nastop naših najmlajših iz "Doma igre in dela" ter mešani pevski zbor, pa tudi gasilcev.

Velika gradbena delavnost v Bosni in Hercegovini

Vzporedno z obnovitvenimi deli in izgraditvijo porušjenih vasi—samo letos je bilo treba obnoviti 29.124 zgradb—je po planu predvidena zgraditev nad 2200 raznih objektov. Ta naloga je trikrat večja od naloge v preteklem letu.

Ta obsežen gradbeni načrt najraznovrstnejših zgradb, šol, tovarn, domov, zdravstvenih in kmetijskih poslopj je že dovršen 86 odstotno. Veliko del je bilo izvršenih pred rokom.

Kako velika je gradbena delavnost v Bosni in Hercegovini, nam dokazuje še naslednje številke: do nedavnega so opravili v okviru investicijskega plana 2.036.217 m³ zemeljskih del, porabili so 57 milijonov kosov opeke, 5215 ton betonskega železa in nad 52.000 ton cementa; za vse to je bilo treba opraviti 45 milijonov delovnih ur.

Gradbena podjetja imajo skupno 334 inženirjev in tehnikov; boriti se pa morajo še vedno s pomanjkanjem tehničnega osebja.

Organizacije Ljudske fronte in sindikatov imajo poleg tega svoje delovne plane. Plani Ljudske fronte so uresničeni stodstotno, ponekod celo prekoračeni.

soncu čakali in po vrvi previdno vlekli k sebi.

Tri velike podaljške sva pustila v Ledeni jami neraziskane. Polagoma smo se vrnili čez višnji ledenik v "čarobno dvorano" in po ledeni steni v višje, laže dostopne dele, od tam pa po gornjem ledniku na dan, ki se je že nagibal h koncu. Lepo je po prestatnem trudu in nevarnostih zvečer stopiti pod modri nebesni svod. Tesnoba, ki te je obdajala med skalovjem v jami, mine. Ostane pa zavest, da si spoznal nov del mogočnega narave, kraja, ki ostanejo velikanski večini ljudi za večno zaprti. Vendar bi se izplačalo, da bi vsaj gornji laže dostopni del velike Ledene jame na Trnovskem gozdu postal bolj znan med naravo ljubečim občinstvom, med tem, ko naj bi najpodjetnejši in najpogumnejši—in poguma je res treba precej—poizkusili rešiti velike, še nerešene uganke v notranjosti našega Krasa.—(Po Ljud. tedniku)

V Prosveti so dnevno svetovanje in delavne vesti. Ali jih čitate vsak dan?

HIŠA NA PRODAJ

Ali gledate za dober dom? Tukaj je 6-sobna iz opeke zidana bungalow hiša, na vogalu na dveh lotih. Gorka voda gorkota—stoker. Pridrži \$720.00 letno. Nič za čiščenje stanovanca. Blizu ljudske šole in le 4 bloke od Morton High šole. Izvrstna transportacija. Nahaja se na: 5646 W. 23rd Place, Cicero, Ill. Phone Olympic 8235-W.

HIŠINJE

STALNO KRATKOURNO DELO ČISTA, MODERNA POSLOPJA

- IZREDNO VIŠOKE PLAČE: 82½c na uro za pričetek 87½c na uro po 3 mesecih 89½c na uro po 6 mesecih
- 5 in 6 DNEVNI TEDENI
- URE: 5:30 do polnoči
- PLAČANE POČITNICE IN PRAZNIKI
- UNIFORMO PRESKRBMIMO, PROSTO PRANJE
- VEČ DELAVSKIH UGODNOSTI

Skušali vas bomo uposliti blizu vašega doma

Pridite in govorite s Miss Allan

Uposlovni urad za ženske

Illinois Bell Telephone Co.

309 W. Washington St.

Slovenske jedilne in zdravilne posebnosti

Z veseljem naznanjamo, da smo zopet v stanu postreči z nekaterim blagom, ki smo ga nudili pred vojno kot naše posebnosti, a se med vojno ni dobilo. Sedaj zopet lahko naročite sledeče:

JESTVINE: Pristne Suhe Gobe iz Trsta. Jako lepe, četri funti \$1.10, pol funta \$2. Funti \$3.85. Najfinjša snežnobela Ajdova Moka, funti 18c. Prava importirana rumena Prosenka Kafa, 27c funt.

JEDILNE DIŠAVE: Pristen Španaki Žefran, 1/2 funta 50c. Prava dišava Stročna Vanilija, 4 široki 50c. Lorber listje, 1/2 funta 25c. Paprika (sladka ali huda), Popper (smisel ali cel), cel Klinček, Cimet (celi ali smet, cel Mešane dišave, Orešček, Muškatov Cvet, Kimet, in Čili powder. Vel. paketi po 50c. Majeron plevce 40c.

KNAJPOVA ZELIŠČA IN KORENINE: Nav. paketi 60c, veliki po \$1.50. Kamelice, Tavilentole, Brinja, Preslica, Planinski Mah, Lipovo ali Besovo cvetje, Encijan koren, Lapuh, Rožmarin, St. Jankeva Roka, Aljbiš, Vinska Ruta, Habet korenine, Dišča Meša.

MEŠANI KNAJPOVI ČAJI: V 1/2 funta po \$1.25. Naročite števil. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Slaven planinka čaj "PLANINSKE ROŽE" je zopet na razpolago. 1 lb. \$1.50, 5 lb. \$7.50, 10 lb. \$14.

Poština stane 3c za funt do 300 milj, 5c funt od 300 do 600 milj, 10c funt od 600 do 1000 milj, 12c funt v kraje nad 1000 milj od Milwaukee. Pridržite primerni snežek za poštnino. Ako bo preveč, ho poslano toliko več blaga, obratno toliko manj. Pošljamo tudi C. O. D. in plačate lahko za blago in prevoz ob prejemu paketa.

Steve Mohorko Co. 704 So. 2nd St. Milwaukee 4, Wis.

HRBTOBOL?

• Poskusite Johnson's BACK PLASTER—produkt, ki je izdelan nalašč, da olajša zbadanje in preneha bolečina hrbtobola. Skušnja kaže, da pomaga skoro 9 od vsakih 10 bolnikov.

• Kaj je to: Ta lepilni plaster vsebuje mlo zdravilo in počne krotjenje.

• Kako pomaga to: Plaster pomaga zdravljenju in ogrevanju krvi na bolečem prostoru. Tako se mišice odpočinje in bolečina preneha. Ta gorkotni obliž varuje pred ohlajenjem, podpre gibanje mišic, in zmanjša škodljive bolecine.

• Johnson's BACK PLASTER je izdelan pri Johnson & Johnson—pomembna za fine zdravniške obveze že nad 60 let. V vseh lekarnah.